

between representatives of bilingual cultures by means of native and foreign languages is justified; the ways of becoming a bilingual person in the process of education in the education of future teachers of a foreign language and the specificity of their professional training are presented. This is the formation of communicative and speech bilingual skills for bilingual communication, the effectiveness of which depends on the level of mastering linguistic and cultural skills and the ability to organize speech interaction in the context of integration languages, which contributes to the adaptation of the teacher-philologist to the new sociocultural conditions, helps the organization and coordination of his professional and pedagogical activity, allows you to get recognition of the correctness of his actions from members of groups speaking another language.

Key words: bilingualism, bilingual personality, bilingual communication, future teachers of a foreign language, pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Омельченко С. О.

УДК 378.461:614.253

Ю. О. Євтушенко

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ: ЕТИКО-ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

З позицій загальнолюдських якостей медицина являє собою складну систему, в якій істотну роль відіграють такі елементи, як світоглядна культура лікарів, їх філософська, екологічна, моральна, естетична, художня та ін. культури, які, у свою чергу, формують загальну професійну культуру майбутніх лікарів. Обмеження тут неможливі в силу багатогранності самої людської діяльності, складності визначення самого поняття «культура» та багатфункціональності професійної діяльності сучасного лікаря. У науковій літературі розглядаються проблеми культури мислення лікарів, роль релігії та мистецтва в медицині, культури професійних взаємовідносин й поведінки тощо. Не менш важливою складовою професійної культури майбутніх лікарів є етико-деонтологічна культура.

Особливості професійної підготовки майбутніх лікарів розкрито у наукових працях В. Аверіної [1], А. Агаркової [2], О. Беляєвої [3], Л. Дудікової [4] та ін. Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців, зокрема, студентів-медиків, присвячені дослідження А. Грандо [5], Ю. Колісник-Гуменюк [6], Н. Крилової [7] та ін.

Додаткового ретельного вирішення потребують проблеми формування етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів як

складової їх загальної професійної культури у процесі фахового навчання студентів-медиків у вищих медичних закладах освіти України.

Отже, **мета** цієї статті полягає у визначенні сутнісних характеристик етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів як важливої складової їх загальної професійної культури.

Гуманітарний аспект медичної освіти відбиває парадигму гуманітарних проблем професійної діяльності лікаря – це й проблеми взаємовідносин з пацієнтами, членами їх сімей та колегами, й питання медичного права, проблеми цілісного підходу в профілактиці й лікуванні захворювань, аспекти впливу наукових відкриттів, пов'язаних з безпекою й поліпшенням здоров'я людини, проблеми обміну передовим професійним досвідом й т.і. [8].

Питання про підвищення якості медичної допомоги на сучасному етапі представляється найбільш пріоритетним. Це обумовлене реалізацією національної реформи у галузі охорони здоров'я, подальшим підвищенням запитів пацієнтів і високими вимогами в суспільстві щодо рівня матеріально-технічного оснащення медичних установ, урахуванням культурно-релігійних особливостей людей, що звернулися до медичних установ, що представляється неможливим без наявності етико-деонтологічної складової у професійній культурі майбутніх медичних працівників [9].

Гуманітаризація вищої медичної освіти ставить на меті «формування морально й духовно розвиненої людини – майбутнього фахівця, незалежно від її національної й культурної приналежності, готової й здатної гармонійно поєднувати освіченість, професіоналізм, духовність, моральну вихованість; це процес, спрямований на засвоєння особистістю гуманітарного знання, гуманітарної культури, гуманітарного потенціалу медицини» [10, с. 112].

Розглядаючи етико-деонтологічну культуру як діяльність фахівця щодо оволодіння, застосування, оцінювання, удосконалення та створення новітньої особистісно осмисленої системи професійно та суспільно обумовлених цінностей, що реалізуються в професійній діяльності та формуються на основі загальнолюдських цінностей, ми наполягаємо, що етико-деонтологічний компонент професійної культури майбутніх лікарів містить систему норм, цінностей, моральних принципів специфічного типу людської діяльності (моральну свідомість), яка набувається, функціонує, аналізується, переосмислюється та удосконалюється через моральні взаємодії та конфлікти і реалізується через професійну діяльність, обумовлюючи її характер.

Треба зауважити, що комплексність поняття етико-деонтологічної культури майбутнього лікаря виявляється у тому, що критеріями її формування є не лише знання, а й переконання: моральна зрілість медичного працівника полягає в єдності емоційного та практичного аспектів його діяльності. У структурі професійної культури медичного працівника ми виділяємо наступні компоненти: мотиваційний, який

відображає інтерес до формування професійної компетентності, необхідних морально-етичних якостей; аксіологічний, який розкриває професійно-етичну культуру як сукупність певних цінностей; когнітивний, який забезпечує здатність отримувати ключові кваліфікації та професійні компетенції; операційно-діяльнісний, який виступає як сукупність способів і засобів діяльності медичного персоналу; особистісно-рефлексивний розкриває професійно-етичну культуру як специфічний спосіб реалізації сутнісних сил людини; креативний, який є свідченням спроможності медичного працівника до творчості у професії.

Аналізуючи ціннісно-сміслові компоненти професійної ідентичності лікаря, ми дійшли висновків про те, що у професіях деонтологічного статусу фахова ідентичність обумовлюється особистісно-деонтологічним комплексом, який, у свою чергу, визначається як особлива форма прояву осмисленого відношення фахівця до професійної діяльності, яке виражається в особистісних характеристиках, властивих лікарської діяльності.

Структура особистісно-деонтологічного комплексу містить у собі сукупність знань, умінь і навичок, виразність професійно важливих якостей; значеннєве відношення до себе як суб'єкту професійної діяльності. Головним формуючим елементом особистісно-деонтологічного комплексу лікаря є ціннісно-значеннєві орієнтації особистості. Несформованість особистісно-деонтологічного комплексу лікаря виражається у стереотипному відношенні фахівця до себе, до своїх цінностей і норм професії й, у результаті, обумовлює недостатню професійну ідентичність фахівця.

У структурі етико-деонтологічної культури майбутнього лікаря ми виокремлюємо такі компоненти, як *когнітивний* (професійні знання та компетентності), *аксіологічний* (наявність професійно-етичних цінностей), *мотиваційний* (інтерес до використання морально-етичних норм у майбутній професійній діяльності), *особистісно-рефлексивний* (морально-етичні переконання медичного працівника у професійній діяльності), *поведінковий* (реалізація етико-деонтологічних норм у практичній діяльності лікаря).

Змістовне наповнення виокремлених компонентів у структурі етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів ми бачимо наступним чином:

- когнітивний компонент (культура етико-деонтологічного мислення) – знання етичних принципів й етико-деонтологічних норм, розвиненість рефлексивних, розумових здібностей, рівень інтелекту, уміння прийняти рішення у моральній ситуації, що склалася;
- аксіологічний компонент (культура етико-деонтологічних почуттів) – значимість для особистості моральних норм й цінностей, здатність до емпатії й взаєморозуміння, гуманістична спрямованість, орієнтація на самовдосконалення;
- мотиваційний компонент (культура етико-деонтологічної

самосвідомості) – свідомість як вища притаманна тільки людині форма узагальненого відбиття об'єктивних стійких властивостей й закономірностей навколишнього світу, формує в неї внутрішню модель зовнішнього світу, у результаті чого досягається пізнання й перетворення навколишньої дійсності у попередній уявній побудові дій і передбачення їх результатів, що забезпечує розумне регулювання поведінки й діяльності людини;

- особистісно-рефлексивний компонент (культура етико-деонтологічної самореалізації) – самореалізації сутнісних сил лікаря, його потреб, здібностей, інтересів, дарувань у професійній діяльності, яка складається із низки взаємозалежних етапів: самопізнання, самооцінка, саморегуляція, самоутвердження, за рахунок яких розкривається інтелектуальний, професійно-моральний потенціал особистості лікаря;

- поведінковий компонент (культура етико-деонтологічної поведінки) – реалізація етичних цінностей, етичних принципів, деонтологічних норм й правил у житті й професійної діяльності.

Зазначені компоненти можна розглядати як послідовні рівні оволодіння тим або іншим аспектом етико-деонтологічної культури. Однак, ця послідовність є досить умовною, оскільки на практиці усі визначені компоненти є взаємозалежними.

Отже, процес формування етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів як складової їх загальної професійної культури ми розглядаємо як невід'ємну частину освітнього процесу медичного ВНЗ, в якому на основі використання наукових підходів (системний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, культурологічний) та низки відповідних методологічних принципів організації навчання майбутні фахівці медичної галузі набувають необхідні їм у подальшій професійній діяльності етико-деонтологічні знання, навички та вміння, розуміють етико-деонтологічну культуру як особистісну професійно-моральну цінність, розкривають свій інтелектуальний, професійно-етичний потенціал, демонструють готовність до використання гуманістичних цінностей, етичних принципів, деонтологічних норм й правил у своїй практичній діяльності лікаря.

Перспективи подальших наукових розвідок в межах досліджуваної теми ми бачимо у необхідності вивчення теоретичних та методологічних засад формування ціннісних орієнтацій майбутніх лікарів в освітньому процесі медичних ВНЗ України, що, на наш погляд, може сприятиме вдосконаленню їх загальної професійної культури.

Список використаної літератури

1. Аверин В. А. Психологія в структурі вищого медичного освіти [Текст] : автореф. дис. ... д-р психол. наук / В. А. Аверин. – СПб., 1997. – 39 с. **2. Агаркова А. О.** Формування професійно-етичної культури майбутніх лікарів у вищих навчальних закладах [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. О. Агаркова. – К., 2011. – 22 с.

3. Беляева Е. С. Творческо-педагогический аспект в профессиональной подготовке студентов-медиков [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Беляева Екатерина Сергеевна. – М., 2006. – 204 с. **4. Дудікова Л. В.** Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. В. Дудікова. – Вінниця, 2011. – 22 с. **5. Грандо А. А.** Врачебная этика и медицинская деонтология [Текст] : учеб. пос. / А. А. Грандо. – Таллин : Валгус, 1990. – 350 с. **6. Колісник-Гуменюк Ю. І.** Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах [Текст] : монографія / Ю. І. Колісник-Гуменюк. – Львів : «Край», 2013. – 296 с. **7. Крылова Н. Б.** Формирование культуры будущего специалиста [Текст] / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 142 с. **8. Микиртичан Г. Л.** Гуманитарная составляющая высшего медицинского образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа. – URL: <http://www.zdrav.ru/library/publications>. **9. Гетманова С. Л.** Профессиональная культура врача в контексте гуманизации педпроцесса медицинского вуза // Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история : сб. ст. по матер. XXXVI междунар. науч.-практ. конф. №4(36). – Новосибирск : СибАК, 2014. **10. Шаповал Г. Н.** Гуманитарный аспект медицинского образования как неотъемлемая составляющая обучения иностранных студентов-медиков / Г. Н. Шаповал // Актуальные вопросы общественных наук : социология, политология, философия, история. №33: сб. ст. по матер. XXXIII междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск, 2014. – С. 108–112.

Євтушенко Ю. О. Професійна культура майбутніх лікарів: етико-деонтологічний аспект

Стаття присвячена визначенню сутнісних характеристик етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів як важливої складової їх загальної професійної культури.

Доведено, що процес формування етико-деонтологічної культури майбутніх лікарів як складової їх загальної професійної культури є невід'ємною частиною освітнього процесу медичного ВНЗ, в якому на основі використання наукових підходів (системний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, культурологічний) та низки відповідних методологічних принципів організації навчання майбутні фахівці медичної галузі набувають необхідні їм у подальшій професійній діяльності етико-деонтологічні знання, навички та вміння, розуміють етико-деонтологічну культуру як особистісну професійно-моральну цінність, розкривають свій інтелектуальний, професійно-етичний потенціал, демонструють готовність до використання гуманістичних цінностей, етичних принципів, деонтологічних норм й правил у своїй практичній діяльності лікаря.

Ключові слова: професійна культура, етико-деонтологічна культура, сутнісні характеристики, майбутні лікарі, освітній процес медичного ВНЗ.

Евтушенко Ю. А. Профессиональная культура будущих врачей: этико-деонтологический аспект

Статья посвящена изучению сущностных характеристик этико-деонтологической культуры будущих врачей как важной составляющей их общей профессиональной культуры.

Доказано, что процесс формирования этико-деонтологической культуры будущих врачей как составляющей их общей профессиональной культуры является неотъемлемой частью образовательного процесса медицинского вуза, в котором на основе использования научных подходов (системный, компетентностный, личностно-ориентированный, культурологический) и ряда соответствующих методологических принципов организации обучения будущие специалисты в медицинской области приобретают необходимые им в дальнейшей профессиональной деятельности этико-деонтологические знания, навыки и умения, понимают этико-деонтологическую культуру как личностную профессионально-моральную ценность, раскрывают свой интеллектуальный, профессионально-этический потенциал, демонстрируют готовность к использованию гуманистических ценностей, этических принципов, деонтологических норм и правил в своей практической деятельности врача.

Ключевые слова: профессиональная культура, этико-деонтологическая культура, сущностные характеристики, будущие врачи, образовательный процесс медицинского вуза.

Yevtushenko Yu. Professional Culture of Future Doctors: Ethical and Deontological Aspect

The article deals with the analysis of the essential characteristics of the ethical and deontological culture of future doctors as a significant component of their general professional culture.

The structure of the ethical and deontological culture of future doctors includes the following components: cognitive (professional knowledge and competences), axiological (existence of professional values), motivational (interest to use moral and ethical norms in future professional activity), reflexive (ethical beliefs of doctors), behavioral (realization of ethical and deontological norms in practical activity of doctors).

It has been proved that the process of the formation of the ethical and deontological culture of future doctors as an important component of their general professional culture must be viewed upon as an inseparable part of the teaching and educational process of medical higher educational establishments in which based on the use of such scientific approaches as the system-oriented, competence-oriented, personally oriented and cultural ones and a number of methodological principles of the organization of the professional training, the

future doctors can receive the necessary ethical and deontological knowledge, skills and habits which will be useful in the course of their future professional activity, become aware that their ethical and deontological culture is a personal professional value, can develop their intellectual and professionally ethical potential, demonstrate their readiness for using humanistic values, ethical principles, deontological norms and rules in the professional activities of future doctors.

Key words: professional culture, ethical and deontological culture, essential characteristics, future doctors, teaching and educational process of medical higher educational establishments.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.016:811

Н. М. Жукович-Дородних

**ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ПРОФЕСІЙНО-
КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ЯК КЛЮЧ ДО ЯКІСНОЇ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

На всіх етапах розвитку людства підготовка до життя і праці майбутнього покоління, передача знань і досвіду було найважливішим завданням суспільства. А в сучасних умовах швидкої зміни знань, їх постійного поглиблення й удосконалення, перед освітою викликомстає потреба суспільства – підготовка фахівців нової якості, дійсно нової формації. Змінюється роль освіти в сучасному світі: вона перетворюється на тривалий і безперервний процес, оскільки протягом усього життя людина стикається з проблемою старіння знань, необхідністю їх оновлення, поповнення й освоєння нових професійних сфер [1, с. 102–109].

Слід зазначити, що одним із головних аспектів вирішенні цієї проблеми є врахування загальноохоплюючих глобалізаційних процесів. Сучасна людина постійно знаходиться під впливом глобалізації, що безповоротно охопила різноманітні соціальні інститути, організації та процеси. Логічним результатом цього посилення взаємозв'язку між країнами в соціально-економічній сфері, політиці, освіті та культурі, що потребує від людини іншомовних комунікативних вмінь у різних напрямках та на різних рівнях, зокрема в професійній сфері.

Тому, на нашу думку, формування іншомовних професійно-комунікативних умінь в процесі фахової підготовки є актуальною проблемою.